

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-32>

УДК 336:330

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ВІДБУДОВИ

PROBLEMS AND PROSPECTS OF ENSURING FINANCIAL AND BANKING SECURITY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF WAR AND RECONSTRUCTION

Карлін Микола Іванович

доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1421-1066>

Привиденець Ігор Ярославович

здобувач ступеня доктор філософії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7407-0152>

Демчук Ірина Вікторівна

здобувачка ступеня магістр,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8244-2491>

Karlin Mykola, Pryvydenets Ihor, Demchuk Iryna
Lesya Ukrainka Volyn National University

У статті досліджується зміст та структура фінансової та банківської безпеки. Наголошується, що головними причинами посиленої уваги до проблематики фінансової безпеки в країнах світу в останні десятиліття є: масове ухилення від податків, неефективна грошово-кредитна політика, доларизація економіки, використання офшорів для відмивання «брудних грошей», розвиток тіньової економіки тощо. Автори з'ясували перелік необхідних та невідкладних заходів із забезпечення фінансової та банківської безпеки, а також інших безпекових складових в Україні, запропонували шляхи вирішення проблем, що існують у цій сфері. У статті окреслено теоретичні й практичні засади забезпечення фінансової безпеки загалом та банківської, бюджетної, боргової, податкової, грошово-кредитної безпеки України зокрема; розкрито особливості їх досягнення та зміцнення в сьогоdnішніх умовах воєнної агресії та на перспективу. Для України також важливо розробити систему відповідного моніторингу за станом фінансової та банківської безпеки у період війни та відбудови.

Ключові слова: фінансова безпека, банківська система, банківські установи, фінанси, інновації, штучний інтелект, банківські інновації, інвестиції, бюджетна безпека, боргова безпека, податкова безпека.

The article examines the content and structure of financial and banking security. It is emphasized that the main reasons for the increased attention to financial security in the world in recent decades are: massive tax evasion, inefficient monetary policy, dollarization of the economy, the use of offshore companies for laundering "dirty money", the development of the shadow economy, etc. The article substantiates that the main structural elements of financial security are the following: banking security, monetary security, debt security, tax security, budget security, and others. It is found that the main factor behind the decline in both banking security and financial security of Ukraine is the high level of dollarization of the economy, the outflow of financial capital abroad, the low level of public confidence in the banking system, etc. It is noted that this issue is actualized in the future. European integration of Ukraine, which, in order to strengthen the financial security of the banking system, involves work in the following areas: approximation of domestic legislation to EU regulations, regulation and supervision of the non-banking financial services market, counteraction to money laundering and terrorist financing, cyber defense and information security in the banking sector, etc. The authors have identified a list of necessary and urgent measures to ensure financial and banking security, as well as other security components in Ukraine, and proposed ways to address the problems that exist in this area. The article outlines the theoretical and practical principles of ensuring financial security in general and

banking, budgetary, debt, tax, and monetary security of Ukraine in particular; it also reveals the specifics of their achievement and strengthening in the current conditions of military aggression and in the future. It is also important for Ukraine to develop a system of appropriate monitoring of the state of financial and banking security during the war and reconstruction.

Keywords: financial security, banking system, banking institutions, finance, innovation, artificial intelligence, banking innovation, investment budget security, debt security, tax security.

Постановка проблеми. В економічній літературі існують різні визначення фінансової безпеки країни та її складових, що пояснюється складністю процесів, які відображає дана категорія. Натомість у більшості із них наголос робиться на здатності фінансової системи країни протидіяти існуючим фінансовим загрозам для країни. У Концепції фінансової безпеки України записано, що загрози – це наявні та потенційно можливі явища чи чинники, що створюють суттєву небезпеку національним фінансовим інтересам. Відповідно, важливо їх виокремити та розробити систему протидії цим явищам та чинникам, що може дозволити структурувати фінансову безпеку країни. Крім того, важливо виділити напрями забезпечення фінансової безпеки нашої країни в умовах війни Росії проти України та на перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у дослідження проблем фінансової та банківської безпеки держави внесли такі вчені, як: О. Барановський, О. Власюк, М. Єрмошенко, Є. Картузов, В. Кириленко, Ю. Ніколаєнко, Г. Пастернак-Таранушенко, О. Підхомний, А. Сусіденко, А. Сухоруков, О. Стацук та інші. На думку провідного українського спеціаліста у цій сфері О. Барановського, сутність фінансової безпеки можна визначити як ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин. Відповідно, він запропонував наступну систему показників фінансової безпеки: індикатори фінансової безпеки громадян, домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, безпеки галузі, регіонів, держави. Водночас, науковець значної ваги надавав проблематиці забезпечення банківської безпеки та безпеки банківських установ, що забезпечується здатністю підрозділів банку забезпечувати ефективний режим роботи в дестабілюючих умовах [1, с. 94]. А. Сухоруков вважає, що фінансова безпека держави – це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави раціонально використовувати фінансові ресурси [2, с. 15]. О. В. Стацук

розглядає фінансову безпеку держави як сукупність фінансової безпеки окремих секторів економіки, фінансової безпеки суб'єктів господарювання, фінансової безпеки регіонів, фінансової безпеки населення, фінансової безпеки фізичної особи [3, с. 25–26].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу до проблематики фінансової безпеки на усіх її рівнях формування та гарантування, а також до забезпечення безпекових аспектів в розрізі основних складових (банківської, бюджетної, податкової, боргової тощо), залишаються нерозкриті аспекти щодо її забезпечення. Зокрема, в нинішніх умовах для України як держави, її регіонів та суб'єктів господарювання надзвичайно важливим є своєчасне виявлення загроз фінансовій безпеці та її структурним складовим, а також розробці пропозицій щодо підвищення її рівня та зниження рівня впливу негативних загроз на стан фінансової безпеки. Особливої актуальності в умовах воєнного стану в Україні набуває виявлення проблем забезпечення банківської, боргової та бюджетної безпеки та ідентифікація напрямів її підвищення з огляду на гостру потребу у макрофінансовій допомозі Україні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття змісту та структури фінансової та банківської безпеки держави, що відображає цілу гаму складних фінансових відносин, які виникають на різних рівнях управління. Наголошується, що головними причинами посиленої уваги до проблематики фінансової безпеки в країнах світу в останні десятиліття є: масове ухилення від податків, використання офшорів для відмивання «брудних грошей», розвиток тіньової економіки, різке зростання доходів від споживання наркотиків у всіх країнах світу, розширення торгівлі зброєю, людьми тощо. Відповідно, основними завданнями статті є: аналіз теоретичних й практичних засад забезпечення фінансової безпеки загалом та банківської безпеки зокрема; розкриття особливостей досягнення банківської, бюджетної, боргової, податкової, грошово-кредитної, валютної та

інших складових фінансової безпеки країни в сьгоднішніх умовах війни та на перспективу.

Важливим напрямом фінансової безпеки України є банківська система та грошово-кредитна безпека, що обумовлено гострою потребою у макрофінансовій стабільності, стабільності грошової одиниці України в умовах воєнного стану. Забезпечення банківської та грошово-кредитної безпеки держави є одним із індикаторів стабільності усєї фінансової системи України, що в умовах воєнного стану стабілізує економіку країни, а в умовах повоєнного відновлення є індикатором фінансової стійкості держави та забезпечує підвищення рівня її інвестиційної привабливості.

Ще однією ланкою фінансової системи України є публічні фінанси, які досить часто ототожнюють з державними фінансами, що ускладнює визначення фінансової безпеки держави. Виходячи із постулатів фінансової науки у демократичних країнах, публічні фінанси включають в себе державні та місцеві фінанси, які відрізняються між собою як суб'єктами, так об'єктами фінансових відносин, на що робиться наголос в зарубіжних виданнях з публічних фінансів. У них також підкреслюється й той факт, що процес формування публічних фінансів пройшов довгий час, а остаточне розуміння змісту цієї категорії склалося після Другої світової війни у демократичних країнах світу. Складною проблемою є визначення змісту та структури публічних фінансів, оскільки в українській фінансовій науці ще не до кінця виділені як елементи державних, так і елементи місцевих фінансів. Це в значній мірі пов'язано з тим, що до навіть після набуття незалежності Україною в 1991 р. державні фінанси певний час розглядалися як синонім публічних фінансів. Але орієнтація нашої країни на вступ до ЄС змінила парадигму розгляду цього питання відповідно до стандартів Європейського Союзу, в якому чітко розмежовуються публічні та державні фінанси. Проведена в Україні в 2015–2020 рр. децентралізація за прикладом країн ЄС ще більше закріпила розуміння того факту, що в структурі публічних фінансів крім державних фінансів треба окремо виділяти місцеві фінанси.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи з вище сказаного, фінансова безпека України включає в себе такі структурні елементи: безпека фінансового ринку, безпека публічного сектора країни, безпека підприємств, безпека домогосподарств. У свою чергу фінансова безпека публічного

сектору включає безпеку державного сектору та безпеку органів місцевого самоврядування. Безпека публічного сектора забезпечується належним рівнем банківської безпеки, бюджетної безпеки, боргової безпеки, податкової безпеки, грошово-кредитної безпеки тощо. Одним із основних чинників фінансової нестабільності світі зараз стає використання криптовалюти для відмивання «брудних грошей», що не обійшло стороною й Україну. Проблемою є й той факт, що ніхто не знає коли закінчиться війна з Росією, що значно ускладнює розробку плану забезпечення фінансової та банківської безпеки України на перспективу. Ускладнює вирішення цієї проблеми й несвоєчасне надання фінансової та військової допомоги від партнерів, особливо від США.

Стан фінансової безпеки країни залежить від впливу на неї багатьох чинників. До них насамперед відносять безпеку інвестицій, фактори міжнародного фінансового ринку, коливання попиту і пропозиції, стан грошово-кредитної системи країни, збалансованість (чи незбалансованість) державного бюджету, дефіцит бюджету, державний борг країни, податкові пільги, податкові недоїмки, рівень корупції в країні, рівень тіньової економіки, розмір виведених капіталів в офшори, а також рівень фінансової освіченості населення, яке виступає одним із основних інвесторів на фінансовому ринку у демократичних країнах. В цьому випадку треба мати на увазі теорію підштовхування, розроблену лауреатом Нобелівської премії з економіки Р. Талером [4]. Згідно багатьох розробок науковців, що займаються поведінковою економікою, окремі громадяни досить часто на фінансовому ринку ведуть себе нелогічно, що погіршує стан фінансової безпеки в країні. Тому, як вважає Р. Талер, держава та суб'єкти господарства, повинні підштовхувати громадян до ефективних рішень на фінансовому ринку, але при цьому максимально враховувати інтереси цих громадян.

Згідно досліджень українських експертів з фінансової безпеки, сьогодні у критичній зоні перебувають наступні індикатори оцінки безпеки: рівень дефіциту бюджету, рівень доларизації економіки, рівень державного боргу, рівень дефіциту Пенсійного фонду, який майже наполовину фінансується з бюджету тощо. Тому державі треба шукати нові підходи до вирішення вказаних проблем.

Важливим чинником зниження рівня як банківської безпеки, так і фінансової без-

пеки України загалом є доларизація грошової сфери нашої країни, що вимагає відповідних заходів протидії. За різними оцінками поза банками у нас перебуває готівки обсягом (у еквіваленті) у кілька десятків млрд. дол. США, що є умовою функціонування і розвитку тіньової економіки. Причому звертає на себе увагу той факт, що щорічно ця сума збільшується. Це свідчить про недовіру фізичних і юридичних осіб до банківської системи країни та про невпевненість власників валюти у стабільності фінансової системи України на перспективу. Виходом з цієї ситуації могло б стати прийняття не щорічних бюджетів, а п'ятирічних бюджетів, які б виступали гарантантами незмінності бюджетної політики хоча б в середньостроковій перспективі.

Дестабілізує фінансову систему України і масовий українського капіталу за кордон, що також опосередковано свідчить про недовіру його власників до фінансово-банківської системи нашої країни. За експертними оцінками щорічний експорт капіталу за межі України становить близько 10 млрд. дол. США, а загальна сума вивезеного за роки незалежності капіталу сягнула більше 200 млрд. дол. США. Джерелом такого капіталу переважно є перерозподіл державної власності, неповернення виручки за експортовану продукцію, ухилення від сплати податків, спекулятивні фінансові операції. Тому, з одного боку, треба посилювати відповідальність за приховування доходів за кордоном, а, з другого – створити законодавчі умови для легалізації в Україні вивезеного з неї капіталу некримінального характеру, а також провести податкову амністію. Так робили і роблять багато країн, що дає певний позитивний результат. Натомість, податкова амністія в Україні майже не дала ніякого результату. Тому, важливо з'ясувати причини цього явища. На наш погляд, податок на амністований капітал повинен був бути значно нижчим, ніж запропонований владою, і знаходитися на рівні 2–5%. При умові інвестуванні цих коштів в довгострокові ОВДП ставка повинна була знаходитися на рівні 2%. Для зменшення обсягів вивезення коштів з України за кордон, насамперед в офшори, що підживляє основи фінансової безпеки держави, у нашій країні слід активніше запроваджувати принципи BEPS, особливо такий принцип, як: прибуток повинен оподатковуватися там, де він створюється. Інакше, як і раніше, кошти українських підприємств будуть масово виводитися насамперед на Кіпр та Нідерланди [8].

Дуже складною проблемою щодо забезпечення фінансової безпеки України є її низька інвестиційна привабливість для зарубіжних інвесторів. На кінець 2019 р. за оцінками міжнародних експертів нашу країну відносили до країн з найбільшим ризиком для зарубіжних інвестицій, що вимагає пошуків компромісних варіантів насамперед для вирішення проблеми припинення бойових дій на Донбасі, але з дотриманням національних інтересів України. В 2022–2024 рр. ситуація ще більше погіршилася у зв'язку з війною Росії проти України. Тому на часі є запровадження страхування зарубіжних та внутрішніх інвестицій від військових ризиків, залучаючи до цього кошти міжнародних структур.

Фінансова безпека України залежить не тільки зовнішніх чинників, а й від гармонійного взаємозв'язку складових фінансової системи нашої країни. Розбалансованість державного бюджету є головним дестабілізуючим чинником фінансової системи, і, відповідно, фактором негативного впливу на фінансову безпеку країни. Дефіцит бюджету веде до зростання державного боргу, а він, відповідно, спричиняє зростання внутрішніх та зовнішніх позичень, виплата за якими погіршує умови відтворення в країні. Так, тільки в 2019 р. Україна повинна була заплатити за всіма боргами більше 460 млрд грн, тобто більше третини доходів Державного бюджету нашої країни. Тому з усією увагою владі нашої країни треба поставитися до застережень багатьох українських експертів про побудову в Україні боргової піраміди за прикладом Аргентини, що може призвести до дефолту. Тим більше, що за даними Міністерства фінансів, за 2022–2023 рр. Україна отримала 73,57 млрд дол США закордонного фінансування, більшість якого становили кредити, що дозволило перекрити дефіцит бюджету та профінансувати всі невійськові витрати. За планом на 2024 р. наша країна повинна отримати 37,5 млрд дол, тобто середньомісячна потреба у зовнішньому фінансуванні становить близько 3 млрд дол [5]. Натомість Україна не впевнена в отриманні значної міжнародної допомоги в 2024 р., насамперед від США, що погіршує стан фінансової безпеки нашої країни. Виходом могло б стати посилення боротьби з тіньовою економікою та з ухиленням від оподаткування.

Необхідно також ліквідувати схеми мінімізації податків та виведення ліквідних активів і грошових коштів українських підприємств за межі України. Крім того, необхідно надати

Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку повноважень щодо припинення обігу фіктивних цінних паперів та деривативів, скасування реєстрацій їх випуску, перевірки достовірності даних, наданих емітентом, при реєстрації проспекту емісії, а також право проведення додаткової аудиторської перевірки майна емітента, щоб припинити випуск так званих «технічних» акцій. Важливо також легалізувати ринок праці та забезпечити підвищення рівня оплати праці для припинення виїзду українських громадян на заробітки за кордон.

Ще до початку війни в 2022 р. парламентський комітет із соціальної політики повідомляв, що 26,5% українських економічно активних громадян отримують тіньові доходи. Різні оцінки експертів вказували, що в тіні можуть перебувати близько 45% зарплати. Причому, мова йде про всі приховані ефекти таких дій: зарплата «в конвертах»; зарплатні ФОПи, коли підприємці оформляють працівників не в штат, а як ФОПів тощо [6]. Відповідно до Національної стратегії доходів України 2024–2030 рр. намічено реформувати спрощену систему оподаткування, скоротивши кількість її груп до двох (об'єднавши другу та колишню третю групу в одну – другу). Крім того, в цій стратегії намічено перейти до прогресивної системи оподаткування доходів громадян, хоча поки в ній не вказані конкретні ставки. На наш погляд, було б доцільним на період війни та відбудови ввести наступні ставки: 10%, 15%, 18%, 20%. Такі ставки обумовлені зростанням бідності в Україні під час війни. Після закінчення війни ставки ПДФО могли б бути наступними: 15%, 18%, 20%, 22%. Це пов'язано з тим, що лаг між сусідніми ставками не повинен в сучасних умовах перевищувати 2–5%, інакше можна отримати значну тінізацію зарплати. Введення прогресивної системи оподаткування в сучасних умовах відповідає досвіду більшості демократичних країн світу. Крім того, такий захід може дозволити зменшити зростання нерівності в суспільстві, на що вказує відомий французький економіст Т. Пікетті [7, с. 504].

Загалом, вказані та інші чинники, що дестабілізують фінансову безпеку нашої країни, вимагають від науковців з'ясування причин їх дії та розробки адекватних заходів щодо їх подолання. Це завдання сильно ускладнюється захопленням Росією Автономної Республіки Крим та військовими діями на Донбасі, а також агресією Росії проти України в 2022–2024 рр., що вимагає від України виді-

лення значних коштів на оборону країни та відбудову її інфраструктури. За офіційними даними, внаслідок війни Росії проти України, фінансові втрати нашої країни на 10.03.2024 р. перевищили 150 млрд дол США.

Умовами забезпечення фінансової безпеки України під час війни можуть стати: своєчасне отримання зовнішньої допомоги від партнерів в 2024 р. в розмірі 37 млрд дол; утримання від емісії з боку НБУ; посилення контролю за бюджетною ліквідністю; проведення детінізації української економіки; боротьба з неефективним витрачанням бюджетних коштів (насамперед в структурах Міністерства оборони України), що дозволить отримати значні кошти від міжнародних спонсорів для забезпечення фінансової безпеки країни. Зокрема, подолання корупції на митниці може дати додаткові доходи бюджету до 100–120 млрд грн на рік, а наведення ладу на тютюновому ринку може збільшити надходження до бюджету на 20 млрд грн на рік. Ліквідація недоліків на ринках іншої підакцизної продукції дозволить отримати до бюджету ще 10 млрд грн. Подальша легалізація «тіньового підприємництва» дозволить не тільки отримати певні додаткові кошти до бюджету, а й виконати умови отримання наступних кредитів від МВФ [9].

Сприятиме підвищенню фінансової безпеки Української держави й розвиток публічно-приватного партнерства, залучаючи до нього не тільки внутрішніх інвесторів, а й зовнішніх. Тим більше, що ряд розвинутих країн вже реалізує ряд соціально-економічних проєктів у постраждалих від війни регіонах.

Загалом, згідно з даними центральних та місцевих органів виконавчої влади, в Україні станом на 01.01.2020 р. на засадах державно-приватного партнерства було укладено 187 договорів, з яких реалізуються 52 договори, а 135 договорів не виконуються. Враховуючи нестачу коштів в Українській державі на проведення відновлюваних робіт (насамперед «зеленого» плану), важливо залучити до цього кошти всіх суб'єктів публічно-приватного бізнесу, зокрема, міжнародних екологічних організацій, фінанси провідних країн світу (передусім Скандинавських країн, які є одними з найбільших спонсорів у реалізації «зелених» проєктів у Європі), кошти з відповідних фондів ЄС. Крім того, як вважає відомий зарубіжний експерт Н. Рубіні, в умовах розвитку зеленої економіки в наступні роки прийдеться замінити значну частку наявних основних фондів – або тому, що вони заста-

ріли, або тому, що їх знищили екстремальні події, викликані зміною клімату [10]. В Україні в першу чергу такої заміни потребують підприємства важкої промисловості нашої країни, а допомогти їм може переважно держава, використовуючи механізм публічних замовлень.

В умовах розвитку штучного інтелекту на особливу увагу заслуговує розробка заходів з фінансової безпеки органів державного та місцевого управління. Періодичні зупинки у роботі Інтернету, платформи «eДія», недавнє припинення на день роботи «Київстару» тощо говорить про необхідність посилення уваги до розробки заходів із кібербезпеки, зокрема й стосовно захисту фінансової інформації в таких публічних фінансових структурах, як Національний банк України, Державна податкова служба, Державна митна служба, Державна аудиторська служба тощо. Крім того, це важливо й тому, що за словами відомого вченого Н. Талеба так звані «чорні лебеді», приліт яких практично не можна передбачити, все частіше будуть негативно впливати на економіку всіх країн світу. Приклад цього – пандемія коронавірусу, яка негативно позначилася на фінансову безпеку всіх країн, насамперед на фінансову систему КНР, яка до сьогодні знаходиться у передкризовій ситуації.

Для забезпечення належного рівня фінансової та банківської безпеки на перспективу владі Україні слід особливу увагу звернути на зміни у функціонуванні світової фінансово-банківської системи на період до 2030 р. Згідно досліджень аудиторської компанії «великої четвірки KPMG» «Майбутнє цифрового банкінгу», вже за 10 років завдяки новітнім технологіям фінансово-банківські установи знатимуть про своїх клієнтів значно більше, ніж зараз. Вони намагатимуться надавати свої послуги максимально враховуючи потреби кожного клієнта. Фінансово-банківські установи будуть збирати все більше даних про життя кожного клієнта та аналізувати їх за допомогою штучного інтелекту (ШІ). Очікується, що споживачі, яким не вистачає часу, знань або компетенцій, будуть передавати банкам все більше повноважень у сфері управління особистими фінансами. Одночасно банки будуть адаптувати свої послуги під споживачів, які прагнуть більшої участі в управлінні власними фінансами. При цьому банки повинні будуть враховувати чотири аспекти у цій діяльності:

1. Об'єм даних, які будуть генерувати споживачі, буде постійно збільшуватися. Зрозуміло, що це ускладнить здійснення банків-

ського фінансового моніторингу за поведінкою клієнта банку, особливо – нетипового.

2. Широка доступність даних споживачів сприятиме появі нових учасників фінансово-банківських систем, зокрема таких, як необанки та «хмарні» банківські платформи. Проблемою може стати те, що ці новітні фінансово-банківські структури обов'язково спробують використати злочинні угруповання подібно до того, як вони зараз використовують різні види криптовалют.

3. Все це вимагатиме від урядів та регуляторних органів розробки абсолютно нових способів виявлення та управління ризиками.

4. Буде використовуватися штучний інтелект, блокчейн, біометрія, 5G, хмарні обчислення, інтернет речей, AR/VR, квантові обчислення. Все це вимагає вже зараз внесення кардинальних змін у підготовку фахівців з фінансової безпеки, які будуть контролювати подібні процеси та не допускати використання інновацій у фінансово-банківській сфері у злочинних цілях.

Напрямами забезпечення фінансової та банківської безпеки на перспективу повинні стати: повернення до середньострокового бюджетного планування на 2025–2025 рр.; посилення фінансового контролю з боку НБУ за банками, особливо в контексті боротьби з відмиванням «брудних грошей» за їх допомогою; проведення валютної лібералізації; підтримка вітчизняних виробників та експортерів шляхом здешевлення кредитів; страхування воєнних ризиків; вдосконалення механізму бронювання тощо. Для підвищення фінансової безпеки підприємств в Україні на них треба прискореними темпами запроваджувати так звану комплаєнс-політику. Вона включає такі компоненти [11]: здійснення ризик-аналізу; політики та процедури; наявність комплаєнс-персоналу; комплаєнс навчання. При здійсненні ризик-аналізу особливу увагу слід приділити АМЛ-процедурі, яка полягає у протидії відмиванню грошей, отриманих незаконним шляхом та фінансуванню тероризму. Відповідно, у фінансових установах та на підприємствах доцільно ввести посаду АМЛ-офіцера, який повинен відповідати за реалізацію політики щодо боротьби з відмиванням грошей.

Висновки. Для реалізації процесу інтеграції України до Європейського Союзу необхідно розробити сучасний механізм забезпечення фінансової та банківської безпеки нашої країни. При цьому треба враховувати, що фінансова безпека України залежить не тільки зовнішніх чинників, а й від гармонійного

взаємозв'язку складових фінансової системи нашої країни. Розбалансованість державного бюджету є головним дестабілізуючим чинником фінансової системи, і, відповідно, фактором негативного впливу на фінансову безпеку країни. Важливим чинником зниження рівня фінансової безпеки України є доларизація грошової сфери нашої країни, що вимагає відповідних заходів протидії. Умовами забезпечення фінансової безпеки України під час війни можуть стати: своєчасне отримання зовнішньої допомоги від партнерів в 2024 р. та наступних роках; утримання від емісії з боку НБУ; посилення контролю за бюджетною ліквідністю; проведення детінізації та деоф-

шоризації української економіки. Напрямами забезпечення фінансової безпеки на перспективу повинні стати: повернення до середньострокового бюджетного планування в наступні роки; проведення ліберальної податкової реформи з одночасним введенням прогресивної системи оподаткування; посилення фінансового контролю з боку НБУ за банками, особливо в контексті боротьби з відмиванням «брудних грошей» за їх допомогою; проведення валютної лібералізації; підтримка вітчизняних виробників та експортерів шляхом здешевлення кредитів; страхування воєнних ризиків; вдосконалення механізму бронювання працівників тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. Київ : КНТЕУ, 2004. 759 с.
2. Сухоруков А. І. Проблеми фінансової безпеки України: монографія. Київ : НІПМБ, 2004. 117 с.
3. Стащук О. В. Сучасна парадигма фінансової безпеки акціонерних товариств: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 389 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19977>
4. Талер Р. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду/пер. з англ. С. Крикуненко. Київ : Наш Формат, 2022. 464 с.
5. Винокуров Я. Аграрії, блокування кордону та брак міжнародної допомоги: чому росте курс долара. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/03/7/710833/>
6. Війна допомагає. Чи справді зарплати виходять з тіні та яка їх частка. URL: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2024/02/28/710488/>
7. Пікетті Т. Капітал у XXI столітті/ пер. з англ. Н. Палій. Київ : Наш формат, 2016. 696 с.
8. Бєлік Р. Правила BEPS: прибуток повинен оподатковуватися там, де він створюється. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/29/709254/>
9. Гетманцев Д. План дій на 2024 рік: озброєння, відбудова, економічне зростання та рух до ЄС. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/03/6/710794/>
10. Рубіні Н. Project Syndicate. Наша ера мергазроз. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/12/10/707522/>
11. Шибун О. Комплаєнс політика підприємства: що має включати. URL: https://www.biz.ligazakon.net/analytics/225968_complains_polityka_pidpnyemstva_chzho_mae_vkliuchatu/
12. Стащук О., Плоскіна А. Інструменти грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану. *Світ фінансів*, 2023. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1587>

REFERENCES:

1. Baranovskyy O. I. (2004). Finansova bezpeka v Ukrayini (metodolohiya otsinky ta mekhanizmy zabezpechennya) [Financial security in Ukraine (assessment methodology and mechanisms of provision)]: monohrafiya [a monograph]. Kyiv: KNTEU. 759 p. (In Ukrainian)
2. Sukhorukov A. I. (2004). Problemy finansovoyi bezpeky Ukrayiny: monohrafiya [Problems of financial security of Ukraine: monograph]. Kyiv: NIPMB. 117 p. (in Ukrainian)
3. Stashchuk O. V. (2018). Suchasna paradyhma finansovoyi bezpeky aktsionerlykh tovarystv: monohrafiya [Modern paradigm of financial security of joint stock companies: monograph]. Ternopil': TNEU. 389 p. Available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19977> (in Ukrainian)
4. Taler R. (2022). Povedinkova ekonomika. Chomu lyudy diyut' irratsional'no i yak otrymaty z ts'oho vyhodu/ per. z anhl. S. Krykunencko [Behavioral economics. Why people act irrationally and how to benefit from it]. Kyiv: Nash Format, 2022. 464 p. (in Ukrainian)
5. Vynokurov Y.A. (2024). Ahrariyi, blokuvannya kordonu ta brak mizhnarodnoyi dopomohy: chomu roste kurs dolara [Agraria, blocking the border and lack of international aid: why the dollar is growing.] Available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/03/7/710833/> (in Ukrainian)

6. Viyna dopomohaye. Chy spravdi zarplaty vykhodyat' z tini ta yaka yikh chastka [War helps. Do salaries really come out of the shadows and what is their share]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/weekly-charts/2024/02/28/710488/> (in Ukrainian)
7. Piketti T. (2016). Kapital u KHKHI stolitti/ per. z anhl. N. Paliy [Capital in the 21st century/ trans. from English N. Paliy]. Kyiv: Nash format, 2016. 696 s. (in Ukrainian)
8. Byelik R. (2024). Pravyla BEPS: prybutok povynen opodatkovuvatysya tam, de vin stvoryuyet'sya [BEPS rules: profits should be taxed where they are generated]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/29/709254/> (in Ukrainian)
9. Hetmantsev D. (2024). Plan diy na 2024 rik: ozbroynnya, vidbudova, ekonomichne zrostannya ta rukh do YES [Action plan for 2024: armaments, reconstruction, economic growth and movement towards the EU]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/03/6/710794/> (in Ukrainian)
10. Rubini N. (2023). Project Syndicate. Nasha era mehzahroz [Project Syndicate. Ours is an era of megathreats]. Available at: URL:<https://www.epravda.com.ua/publications/2023/12/10/707522/> (In Ukrainian)
11. Shybun O. Komplayens polityka pidpryyemstva: shcho maye vklyuchaty [Compliance policy of the enterprise: what should include]. Available at: URL:https://www.biz.ligazakon.net/analytics/225968_complains_polityka_pidpryyemstva_chzho_mae_vkliuchatu/ (in Ukrainian)
12. Stashchuk O., Ploskina A. (2023). Instrumenty hroshovo-kredytynoi polityky Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu [Instruments of monetary policy of Ukraine in the conditions of martial law]. Svit finansiv. Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1587> (in Ukrainian)